

szerelői nagyjából megegyeztek az olasz Commoedia dell'arte alakjaival. Míg ott Pulloinella, Brighiebla, Arlechino és a többiek szerepeltek, a lyoni bábszínházban Gnaffron-koma, Madelon és Canutta hősködtek. Az előadások igen hasonlítottak a való élethez, tele vad realizmussal. Ezeket az előadásokat petit-guignolnak hívták. (Kis-guignol.) A mai grand guignol, valódi őse Mirabeau grófnak, Párizsban, a Boulevard Poissoniérebán csinált bábszínháza volt. Itt, a nagy forradalom előtti napokban, groteszk, mindent kicsufoló, véres-szatirájú darabokat játszottak, tele tüzelve azokat politikai tendenciával. Később a forradalom alatt és után már ebben a színházban csak vad, kegyetlen darabokat játszottak s így lassan megszokta Párizs ezt a műfajt. Ez már a borzalom költészete volt. A kapcsolatot is elég könnyű megtalálni a petit-guignol bábjai és a grand-guignol élő szereplői között. A petit-guignol előadásain Vitéz László szerepel és örök ellenfele, a Halál. Véres küzdelmet vívnak egymás ellen, harcolnak az életért, de mivel csak bábuk, — kicsinyesek és haruk, a Nagy Láthatatlan ellen, aki mozgatja őket, — önkéntelenül megnevettet. A grand-guignolban nem bábok, hanem emberek, érző, szenvedő lények szerepelnek. Vad harcukat az életért, szintén bábjátékos mutogatja, a Borzalom nevű bábjátékos. Itt már a játék borzalom — a borzalomért. A borzalom költészetét azonban nem a franciák találták ki. Mint vörös fonál, úgy húzódik végig a világirodalom drámáinak történetében. A plebsz mindig szerette a színpadon a rémületet. Sophokles Oedipusa például a legtisztább grand-guignol, színpadi felépítését nézve. Csakhogy akkor a végzetet anankénak hívták. Vagy Shakespeare Othellója és Macbethje nem a legtisztább grand-guignol-e? Csakhogy akkor a borzalom, mint a színpadi hatás biztos jelzője szerepelt, míg ma öncéllá nőtte ki magát. Ma a grand-guignol értelme raffinálódott. Ma már a világhírű párizsi Grand Guignol Színház alatt nem szabad bábszínházat értenünk. Ebben az intim színházban, ahol alig nyolc-
van ember fér el (az összes helyeknek egy áruka van), alaposan meggyötrik a nézők idegeit, úgy, hogy mindennapi eset, hogy ájultan visznek ki egy-egy nézőt előadás

közben a nézőtérrel. Az antik tragédiák borzalmában mindenütt megszólal az isteni végzet, a középkor misztériumaiban mindenütt ott fénylik az isteni irgalom, minden kegyetlenkedés mellett, a modern Grand Guignolból, mindezek hiányoznak. Mögötte nincs más, mint a mai élet ideges, vibráló reflexe, életet-habzsoló gyönyöre, idegkimerítő kéje, ami ugyanúgy megbénítja a fáradt idegeket, mint a nar-
kotikus szerek. A mai grand-guignol nem irodalom, nem művészet, hanem izgatón, érdekes idegélmény. Színészi szempontból azonban mérhetetlen előnyöket nyújt. Élő példája nagyszerűségének az a tény, hogy 1924-ben, a londoni British Broadcasting Company első rádió-leadásán, a »Tárnaszerencsétlenség« c. grand-guignol-drámával kedveskedett közönségének. A párizsi Grand Guignol Színháznak ismert írók írnak darabokat. Szerzői között ott láthatjuk: Leroux-ot, Poe-t, Metéinér-t, Lorde-t, Lenormand-ot, Ewer-t és Lorin-t, de írtak grand-guignolt: Turgenjev, Jack London, Tolstoj, Strindberg és O'Neill is. Lucien Descaves pedig, aki valamikor grand-guignolíró volt, ma a párizsi Concourt Akadémia elnöke. A grand-guignol-darabokat Angliában Mystery play-nek, Amerikában sketch-nek nevezik. Magyarországon először Sziklai Kornél játszott ilyen darabokat, Rottenbiller uccai színpadán. Megnyitó előadása 1912. október 11-én volt. A kis, 400 férőhelyes színházban Kaysler világhírű »Delejes orvosá«-t, Marson: »Apacs király«, Simó: »Vitriol«, Garvay: »Vizió«, Lorda: »Szörnyű kíséreltet«, »Az ucca lánya«, stb. darabokat játszották. Főszereplői: Rosos Gizella, Sziklainé, Fehér Gyula, Lubinszky Ödön, Bogár Gizi, Sárossy Andor és Szegedy Ilonka voltak. Két évi vegetálás után azonban bezárta kapuit. 1918-ig állandóan nem foglalkozott egy színház sem grand-guignol-előadásokkal. De közben egy-egy darabot előadott a Royal Orfeum és a Fővárosi Orfeum is. (Folgy: »Telefon«, Stevenson: »Öngyilkosok klubja«, Lorde: »A morgueban«.) Azután lassan a magyar szerzők is kedvet kaptak az ilyen darabokhoz, így Pakots József: »Tigris«, Bródy Sándor: »Árnyékok«, Herczeg Ferenc: »Violanta«, Karinthy Frigyes: »Szomjúság«, Lengyel Menyhért: »Az ár-